

Helsinki 5.5.2008

Ulkoasiainministeriö
Kauppapoliittinen osasto

Asia Vääröntämisenvastainen kauppasopimus, ACTA
HEL6230-18

Ulkoasiainministeriö on pyytänyt IPR University Centeriltä lausuntoa otsikkoasiassa. Instituutti esittää lausuntonaan seuraavan.

IPR University Center on viiden yliopiston laitos, joka hallinnollisesti on Helsingin yliopiston alaisuudessa. Instituutin toiminta kattaa sekä tekijän- että teollisoikeudet. Myös instituutin kannatusyhdistyksessä IPR University Center Association ry:ssä on edustettuna sekä teollis- että tekijänoikeustahoja.

Yleistä

Teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpano kansallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti on eräs tärkeimmistä näitä oikeuksia koskevista kysymyksistä. Oikeudenhaltijoiden kannalta oikeuksien olemassaolosta ei ole hyötyä ilman tehokkaita täytäntöönpanomahdollisuuksia.

Toteamme kuitenkin heti alkuun, että kansainvälisesti tehokas täytäntöönpanojärjestelmä edellyttää mahdollisimman monien maiden sitoutumista siihen. Erityisen tärkeänä pidämme sitä, että täytäntöönpanojärjestelmään sitoutuvat alusta alkaen eri teollistumisen vaiheessa oleva valtiot. Tästä syystä paras vaihtoehto olisi, että täytäntöönpanon yhtenäistämiseen tähtäävät toimenpiteet toteutetaan hyödyntämällä olemassa olevia mekanismeja eli joko WIPO:n hallinnoimia immateriaalioikeuksia koskevia sopimuksia tai WTO:n hallinnoimaa TRIPS sopimusta ja järjestelmää. Tämän järjestelmän kehittämistä tulisi johdonmukaisesti pitää esillä nyt esitetyn sopimusjärjestelyn vaihtoehtona.

Sinänsä on tervetullutta, että maailmanlaajuisesti pyritään luomaan IP-oikeuksien täytäntöönpanoon liittyvä yhtenäinen mekanismi, standardi. Keskustelupaperissa esitetty tavoite kansainvälisestä yhteistyöstä on niin ikään erittäin kannatettava. Tiedon jakaminen ja viranomaisten maailmalaajuinen yhteistyö ovat kiistatta ensi arvoisen tärkeitä piratismiin ja tuoteväärännösten vastaisessa toiminnassa. Täytäntöönpanokeinojen osalta esitetyt toimenpiteet ovatkin pääosin tiedon liikkumiseen ja yhteistyöhön liittyviä.

Sopimuksen soveltamisala

Keskustelupaperissa esitetyt, pitkälle menevät toimenpiteet ovat perusteltuja niissä tapauksissa, joissa on kysymys ammattimaisesta toisten immateriaalioikeuksien hyödyntämisestä eli varsinaisesta piratismista ja tuoteväärännöksistä. Tällaiseen toimintaan liittyy usein myös rikollisia piirteitä. Mikäli kysymys on kahden kilpailijan välisestä oikeuksien loukkauksesta, ovat ehdotetut toimenpiteet liian pitkälle meneviä.

Mahdollinen tuleva sopimus tulisivikin selkeästi rajata koskemaan piraattitoimintaa ja tuoteväärännöksiä. Tämä edellyttää, että erityistä huomiota kiinnitetään sopimuksen soveltamisalan määrittelyyn. Ns. tavalliset loukkaukset tulisi jättää sopimuksen ulkopuolelle.

Yksityiskohtaisia kommentteja

Oikeuskehyksen yhtenäistäminen on kansainvälisen täytäntöönpanon tehokkuuden kannalta kiistatta tärkeää. Tällöin puututaan kuitenkin selkeästi kansalliseen lainsäädäntövaltaan. Yleisesti ottaen tulisi edellyttää, että sanktiot ovat tehokkaita, mutta myös oikeassa suhteessa (suhteellisuusperiaatteen mukaisesti) loukkaukseen.

Yksityiskohtaisista ehdotuksista instituutti esittää seuraavat kommentit:

Rikosoikeudelliset sanktiot (Criminal enforcement):

- Ehdotuksen mukaan rikosoikeudellisia sanktioita voisi soveltaa myös tilanteissa, joissa loukkaaja on saanut "private financial gain", vaikka lähtökohtana näkyy olevan, että vain kaupallisen laajuuden omaavat loukkaukset kuuluisivat sopimuksen piiriin. Ehdotettu sanamuoto johtaa todennäköisesti tilanteeseen, jossa sopimuksen piiriin tulisi kaikki piraatti-CD-levyjä ostavat turistit. Sopimuksen ulottaminen yksityishenkilöihin ei ole käsityksemme mukaan tarpeellista. Yksityishenkilöt tulisikin rajata sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle.
- Keskusteluissa tulee kiinnittää erityistä huomiota keskustelupaperissa käytettyihin määritelmiin:
  - "significant wilful infringements without motivation for financial gain": sana "significant" on hyvin löysä. Koska määritelmä liittyy vaatimukseen rikosoikeudellisista sanktioista tulisi painottaa, että sopimuksen piiriin kuuluvat vain hyvin laajat loukkaukset.
  - "ex officio authority to take action against infringers": poliisilla on Suomessa oikeus tutkia rikoksia kun on "syytä epäillä" rikoksen tapahtuneen. Syyttäjällä ei kuitenkaan syytä, ellei kyseessä ole yleisen syytteen alainen rikos tai asianomistaja vaadi rangaistusta (asianomistajarikos). Mielestämme ei ole tarvetta tehdä kaikista immateriaalioikeusrikoksista yleisen syytteen alaisia. Tämän vuoksi tulisi edellyttää ex officio-toimintaa vain "... in cases of significant infringements".
  - "establishment and imposition of deterrent-level penalties": käsityksemme mukaan tämä tarkoittaa, että rangaistusten pitäisi olla tarpeeksi ankaria. Kysymys on tältä osin melko pitkälle menevä valtion suvereniteettia koskeva asia. Tämä kohta tulisi poistaa sopimuksesta.

Tullitakavarikko yms (border measures):

- "authority to impose deterrent penalties": vaikuttaa siltä, että tullivirkamiehille annetaan oikeus tuomita vankeuteen. Mikäli näin on tarkoitettu, tulee kohta ottaa pois tai joka tapauksessa siirtää rikosoikeudellisten sanktioiden alaisuuteen.

Siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot (Civil enforcement):

- "Damages adequate to compensate, including measures to overcome the problem of right holders not being able to get sufficient compensation due to difficulty in assessing the full extent of damage." Mikäli tarkoitetaan vahingonkorvauksia, jotka ylittävät vahingon määrän (punitive damages), on todettava, että Suomen oikeusjärjestys ei tunne eikä hyväksy rangaistuksen luonteisia korvauksia.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet allekirjoittaneen lisäksi oikeustieteen tohtori Marcus Norrgård ja pääsihteeri Marja-Leena Mansala.

Kunnioitavasti

Niklas Bruun
 Professori, johtaja
 IPR University Center